

A black and white close-up portrait of György Ligeti, showing his face, eyes, and a full beard. He is wearing a light-colored sweater and a dark, textured scarf. The background is a light-colored wall with a grid of small, dark circular perforations.

LIGETI
ENSEMBLE

VIDOVSKY
75

2019. FEBRUÁR 28. 19.30
BUDAPEST MUSIC CENTER

LIGETI ENSEMBLE

VIDOVSZKY 75

A Ligeti Ensemble hangversenye
Vidovszky László 75. születésnapja tiszteletére

VIDOVSZKY LÁSZLÓ Promenade

VIDOVSZKY LÁSZLÓ Orkesztrion

I. Frottage

II. Minuet

III. Mazurka

IV. Pastoral

V. Trailer

Ligeti Ensemble

Vezényel: **Keller András**

--- szünet ---

JOHN CAGE Three²

Amadinda Ütőegyüttes

VIDOVSZKY LÁSZLÓ Le piano et ses doubles

A. Préludes (Előjáték)

B. Cloches (Órák)

C. Trois moments musicaux (Három moment musical)

D. Resonances (Rezonanciák)

E. Orage et arc-en-ciel (Vihar és szivárvány)

F. Mouvements (Mozdulatok, mozgások)

G. Apothéose (Apoteózis)

Balog József, Borbély László, Kiss Péter,

Mali Emese, Palojtay János, Radnóti Róza - zongora

Vezényel: **Rácz Zoltán**

VIDOVSZKY LÁSZLÓ

Az 1944. február 25-én, Békéscsabán született zeneszerző és zenepedagógus immár fél évszázada a magyar zeneszerzés és kortárszene-előadás egyik meghatározó szereplője. Zeneszerzés-tanulmányait Szegeden kezdte, majd 1962-től a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán, Farkas Ferenc növendékeként folytatta. 1970-ben féléves UNESCO-ösztöndíjjal Párizsba utazott: itt a Francia Rádióban a Groupe de Recherches Musicales kurzusait, a Conservatoire-on pedig Olivier Messiaen zeneszerzés-óráit látogatta.

1970-ben az Új Zenei Stúdiót Simon Albert ösztönzésére hozta létre Eötvös Péterrel, Kocsis Zoltánnal, Sáry Lászlóval és Jeney Zoltánnal együtt; a csoport hamarosan nemzetközileg is jól ismert zeneszerzői és előadói műhellyé vált, s 1972 és 1990 között több, mint 600 kortárs zenei művet mutatott be. Az együttes koncertjein zeneszerzőként és előadóként egyaránt közreműködött.

Zeneszerzői munkásságának első időszaka az experimentális zenéhez kapcsolódik. Kamarazenei és zenekari művek mellett preparált zongorára, számítógépekre is írt darabokat. Művei gyakran tartalmaznak audiovizuális elemeket. Kompozíciói gyakran feszegetik a zenemű fogalmának határait: örök felfedező és „határfelderítő”. A való élettől azonban legmerészebb kísérleteiben sem idegenedik el, és kitűnő humorát is meg tudja őrizni.

1972 óta tanít, kezdetben a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Tanárképző Intézetében, 1984-től a pécsi egyetemen, ahol a zenei tanszék vezetője és a művészeti kar dékánja is volt; 1999 óta pedig a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen is, amelynek ma is professzora. Legfontosabb kitüntetései: Erkel Ferenc-díj, Bartók Béla–Pásztory Ditta-díj, Édemes művész-cím, Kossuth-díj.

VIDOVSKY László: Promenade

A 2015-ben bemutatott, dramatikus elemeket is használó ensemble-darabban a két hegedű főszerepet vállal. Vizuálisan is kitüntetett szerepet játszanak, ugyanis amíg az együtttest alkotó összes többi zenész egy paraván mögött játszik, a két szólóhegedűs időről időre előjön onnan, és az előtérben felállított kottatartókat használva folytatja a zenélést. A Vivo tempójelzésű első tételt egy harang-effektust követően elindító *espressivo* dallamnak, mely a tétel végére lelassul és elhal, messzemenő következményei lesznek a hattételes ciklus további darabjaiban. A II. tétel rendkívül lassú pulzusát állandó és változatos szinkópák teszik szövevényessé; a két hegedű azonban jóval idegesebben viselkedik a többi hangszernél. A III. tételben korál- vagy menüetszerű csendes szakaszok „ütköznek meg” a két hegedű ágálásával. A IV.-ben (az alcím: „féés – találkozás Kurtágékkal”) a bonyolult polifónia mintha hópelyhekből volna felépítve: nincsenek dallamok, csupán finom floszkuluszok. Az V.-ben éppen hegedűseink játszanak érzelmes húrokon, durva hangtömegektől félbe-félbeszakítva. Egymásra rétegződött ritmus-képletek, kánonok, egyszerű alapelemekből felépülő komplexitás... s az utolsó promenádban ismét ott a két hegedű, ezúttal *espressivo* szekundkánonba bonyolódva, a brácsa, a cselló és a bőgő egyhangos orgonapontjától kísérve.

VIDOVSKY László: Orkesztrion

Az orchestrion (zenélő szekrény) a XIX. században elterjedt mechanikus szerkezet, mely képes volt nagyobb zenei együttes (zenekar) hangzását utánozni. Többnyire fúvós és ütőhangszereket szólaltat meg. Az elhangzó művek kisebb zenekari együttesekre készültek, korábbi művek egyfajta remake-jei. Az egyes tételekhez a szerző a következő gondolatokat fűzi: *Frottage*: régi nyomtatási technika, amely gyerekek körében is ismert: egy pénzérmére helyezett papírlapon folyamatos dörzsölés mellett kirajzolódik az érme textúrája. A kiválasztott zenei anyag letapogatása során keletkező kimaradások, ugrások olyan zenei folyamatot eredményeznek, aminek alapja a töredezettség és a diszkontinuitás. *Minuet*: ezt a menüettet mindnyájan ismerjük, akik csak egy kicsit is tanultunk zongorázni (BWV Anh. 115.). Ezúttal egy lendkerekes autó mozgás- és hangzásvilágán keresztül érezkelhetjük. *Mazurka*: Egy Chopin-mazurka zanzásított

változata. A táncosok időnként összezavarodnak. Pastoral: természeti kép ipari tájban. Pásztorok, tücskök, bogarak. Egy vaslában sárga fű virít. Trailer: ...egy zenemű előzetese... ...csak a legérdekesebb hangok...
... csak nagyon rövid ideig...

John CAGE: Three²

John Cage 1987-től kezdve alkalmazta műveiben következetesen az „időzárójelek” (time brackets) rendszerét. Ezek a zárójelben foglalt, egy vagy több hangból álló zenei fragmentum eljátszásának tartamát szabják meg, pontosan vagy bizonyos határok között előírt kezdő és befejező időponttal. Partitúra nincs: több előadó esetén – ez az esetek többsége – az előadók egymástól függetlenül hozzák meg a szövegük időbeli lefo-lyására vonatkozó döntéseiket. A dinamikát eleinte zárójelenként előírta Cage, később megelégedett azzal, hogy a rövid hangok dinamikája tet-szóleges, a hosszú hangoké pedig legyen inkább halk. A korai darabok-ban helyenként előírja, hogy a hangok megszólalása legyen körvonal-a-zatlan: „ecsetvonásként jöjjenek létre”.

A *Three*² című, három meghatározatlan, de sorszámmal megkülönböz-tetett ütőhangszerre komponált darab 1991-ben keletkezett. Egymon-datos bevezetőjében a szerző tíz időzárójelből állónak mondja darabját, valójában azonban mindhárom szöveg csupán kilenc időzárójelet tar-talmaz – csak találgathatjuk, hogy Cage elszámolta őket, vagy tudatos kópéságról van-e szó. Mindenesetre mindhárom szövegben egy-egy fix, szigorúan meghatározott kezdésű és befejezésű időzárójel található (a többi flexibilis), de a sorozat más-más helyén. A zárójelek tartalma is különleges: az ötvonalas szisztémák elején mindenütt meghatározat-lan kulcs áll, ami annál is indokoltabb, mivel a szisztémák mindegyi-kén egy-egy nagy 1-es, 2-es vagy 3-as számjegy található. Azt, hogy mi 1 vagy 2 vagy 3, nem közli Cage.

VIDOVSKY László: Le piano et ses doubles

A héttételes darab (címének jelentése: A zongora és hasonmásai) 2012-ben készült, ajánlása szerint Kocsis Zoltán 60. születésnapjára. A szerzőt régóta foglalkoztatta egy olyan darab megírása, ami a zongora mellett valamelyik *alteregóját* is megjeleníti. A kompozíció 1992-es első változatát követően több lépcsőben alakult ki a mostani, végleges forma, ahol egy hagyományos zongorát öt digitális zongora – MIDI-billentyűzettel vezérelt számítógép – vesz körül. Ez a felállás az eredeti elképzeléshez képest jelentős többlettel rendelkezik: a digitális zongorák alaphangjainak tizenkettedhangonként (a félhang hat részre osztásával) történő elhangolásával megvalósítható a teljes 72 fokú skála használata. Ez a skála – jóllehet elvileg továbbra sem tartalmaz abszolút „tisztá” hangközöket, és a hangjaiból képezett akkordok megtartják a hagyományos, egyenletes lebegésű hangolás kemény hangzását, az akusztikus nem-egyezés okozta dinamikával együtt – képes érzékeltetni a folyamatos és diszkrét hangközérzetek közötti határvidékeket, értelmezni a magasabb fokú felhangokat, ezáltal kiterjeszteni diszsonancia-konsonancia élményeinket.

Szöveg: Malina János

LIGETI ENSEMBLE koncertajánló:

03.14. BMC Gubajdulina / Eötvös / Serei

LIGETI ENSEMBLE LÁSZLÓ VIDOVSZKY'S 75th BIRTHDAY

LÁSZLÓ VIDOVSZKY Promenade

LÁSZLÓ VIDOVSZKY Orkesztrion

Ligeti Ensemble

Conductor: András Keller

--- interval---

JOHN CAGE Three²

Amadinda Percussion Group

LÁSZLÓ VIDOVSZKY Le piano et ses doubles

József Balog, László Borbély, Péter Kiss,

Emese Mali, János Palojtay, Róza Radnóti - piano

Conductor: Zoltán Rác

"My motive was always the discovery of music and the recognition of musical phenomena. This world is far broader and more massive than what a single person is capable of exploring. If I attempt to avoid the danger of sponging off music, then I can only give myself over to the unknown." This is how, 30 years ago, László Vidovszky expressed his *ars poetica*, and the composer now in his 75th year continues to create in the spirit of this statement. The programme offers a sample of his oeuvre from the past two decades. In the first part of the concert we hear *Promenade* from 2015, and the *Orkesztrion* series started in 2004 but finally completed at the urging of András Keller (the title of this latter work refers to the music machine that plays using a perforated roll or cylinder). After the late Cage percussion piece (1991), the concert ends with *Le piano et ses doubles*. The story of this work's genesis spans two decades: originally, Vidovszky intended it for Zoltán Kocsis's 40th birthday, but the composition for six pianos each detuned by one-twelfth from the other, was only finally ready in 2012, in time for the maestro's 60th birthday.

**concerto
BUDAPEST**
született muzsikusok

www.concertobudapest.hu

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

Nemzeti Kulturális Alap

 inforádió

Klasszik
Rádió 92.1

BMC

Budapest Music Center

 PAPANENO